

Львівський національний медичний університет імені
Данила Галицького
кафедра українознавства

ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БІОЕТИКИ

доцент Терешкевич Г.Т. (с. Діогена)

Чинники виникнення біоетики

- Загроза екологічної катастрофи (Р. Поттер);
- Надмірний вплив біомедичних технологій на людське життя (Е. Згречча);
- Обмежений підхід до хворого (А. Геллегерс);
- Криза взаємин лікар - пацієнт (С. Спінзанті).

Чинники виникнення біоетики

Біоетика – нова наука,
яка виникла у 70-х роках ХХ ст.

Потужний поштовх до розвитку біоетики як науки дав саме Нюрнберзький процес, на якому було доведено, що нацистські лікарі умертвили 70 тис. осіб з фізичними і душевними вадами і вперше проводили досліді над полоненими, та засуджено їхні злочини.

Першим чинником, що став спонукою до її зародження, а потім скерував розвиток вирішального напрямку – так званої біоетики навколишнього середовища – була **загроза екологічної катастрофи**.

Деякі мислителі у біомедичному поступі вбачали велику небезпеку для екології. Вивчення цієї проблеми

зумовило становлення нової науки – **біоетики**,

яка покликана **обмежити надмірний розвиток біомедицини**.

Її засновником був **Р. Поттер**.

Однак біоетика, яку пропонував Поттер, не враховувала інтереси кожної людини, а лише загального поняття «людство».

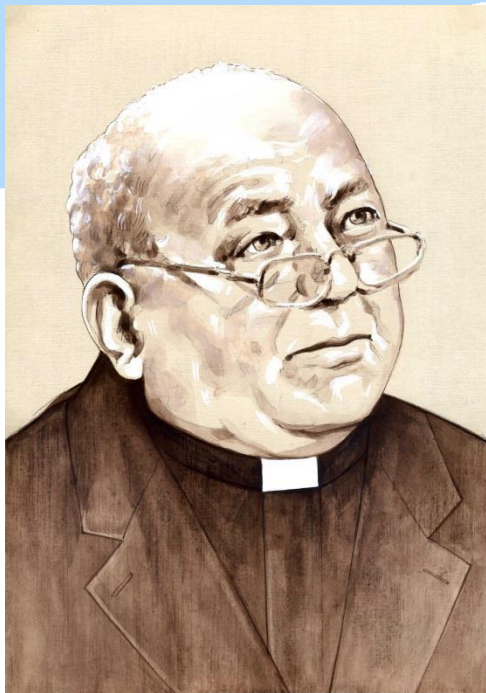
На думку Поттера, виживання людства можливе лише при скороченні населення. Звісно, біоетика, базована на такій ідеї, є руйнівною для ненароджених дітей, літніх та немічних людей і т.д.

Ван Ренсселер Поттер
(1911–2001)

Чинники виникнення біоетики

Надмірний вплив біомедичних технологій на людське життя (Е. Згречча)

Еліо Згречча (нар. 1928)

При становленні біоетики було виявлено чимало інших проблем, що походили від *надмірного впливу нових технологічних можливостей біомедицини*. Їх почав досліджувати і вважав фундаментальними *Е. Згречча*, один із перших науковців-біоетиків, який наголошував на *глибокосяжності впливу біомедичних технологій на людське життя, які необхідно обмежити*, узгоджуючи з етичними цінностями та засадами.

Він вперше порушив питання, які ще не знала медична етика.

Головне твердження Е. Згречча - «не все, що технічно можливе, етично дозволене».

Чинники виникнення біоетики

Обмежений підхід до хворого (А. Геллегерс)

Андре Геллегерс
(1926–1979)

Ще один історичний корінь біоетики —
це *обмежений підхід до хворого*.

Ця проблема постає у клінічних закладах.
Основоположником її вивчення був *А. Геллегерс*.

Він обґрунтував *цілісний підхід
до хворого як особистості*,

на протипагу обмеженому —

із зосередженням уваги

тільки на хворому органі чи організмі.

На думку вченого взаємини лікар-пацієнт

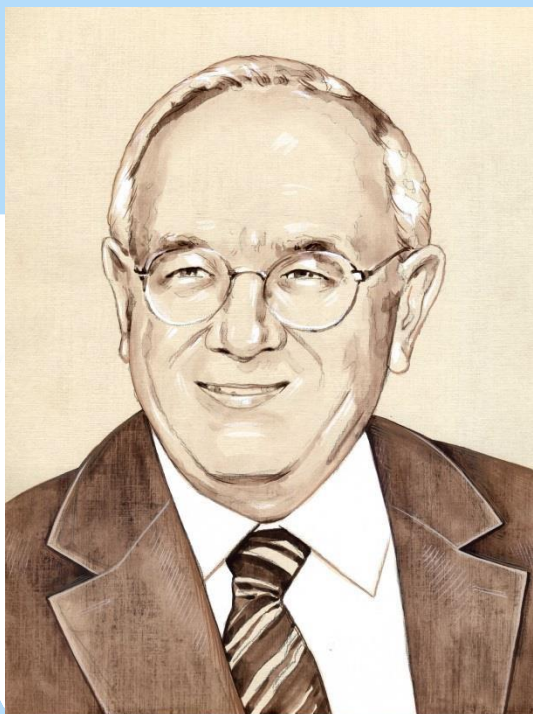
можна оздоровити

через вдосконалення внутрішнього світу лікаря,
розуміючи цінності шляхом діалогу

між медициною, філософією і етикою.

Чинники виникнення біоетики

Криза взаємин лікар - пацієнт (С. Спінзанті)

Сандро Спінзанті

(нар. 1942)

Ще одна вагома причина виникнення біоетики —

це *криза взаємин лікар-пацієнт*,

а саме: потреба дотримання засади автономії вибору пацієнта та її вплив на суспільну думку.

С. Спінзанті як сподвижник цієї течії, констатує той факт, що у стосунках лікар-пацієнт,

так званий медичний патерналізм (відносини між лікарем і пацієнтом були такі, як між батьком і дитиною: лікар діяв згідно із совістю і наукою, пацієнт був слухняний виконавець вказівок лікаря)

дегенерував на шкоду особі пацієнта.

Згідно з цією концепцією взаємини лікар-пацієнт необхідно змінити на *засаді автономії вибору пацієнта*.

Тому усвідомлення необхідності переглянути ці взаємини має виникати на рівні суспільної думки.

Чинники виникнення біоетики

Фріц Яр
(1895-1953)

Проте уявлення про біоетичні підходи, зокрема у ставленні до життя, з'явилися у західній культурі ще у 20-х рр. минулого століття. В 1927 р. *термін “біоетика”* впровадив німецький лютеранський пастор Фріц Яр (Fritz Jahr)

- у статті

“Біоетика: Огляд етичних відносин людей до тварин і рослин” запропонував *“біоетичний імператив” до всіх форм життя*, розширивши категоричний імператив Іммануїла Канта

(чинити так, аби завжди розглядати інших людей як цілі, а не як засоби).

Насправді, біоетика Яра була утопічною (людина не може вижити, не використовуючи тварин та рослини), а тому не набула поширення.

Визначення біоетики

Різні автори подають дещо відмінні визначення біоетики як науки.

Визначення “біоетики” у науковому світі у 1978 р. дав куратор енциклопедії з Біоетики Уоррен Томас Райх “Біоетика – це систематичне вивчення поведінки людей у галузі наук про життя та охорону здоров’я, наскільки ця поведінка досліджується у світлі моральних цінностей та принципів”.

У 1995р. це визначення було уточнене і поправлене Райхом у II виданні енциклопедії з біоетики: “Біоетика - це систематичне вивчення моральних вимірів, включаючи моральне бачення, рішення, поведінку та політику - наук про життя та охорону здоров’я, застосовуючи різноманітні етичні методології у міждисциплінарній перспективі”. Недоліком визначення Райха було те, що незрозуміло, яку етику ставити в основу біоетики.

Ворен Томас Райх

(нар. 1931)

У визначенні **Е. Згречча** чіткішими є напрями біоетики: “Біоетику можна сприймати як частину моральної філософії, яка розглядає законність втручання у життя людини і передусім втручання, що пов’язане з практикою та розвитком біомедичних наук”.

На думку **Р. Поттера**, біоетика – це наука виживання. Він тлумачить її як місток між біомедичними науками й науками про людину.

А. Геллегерс вважає біоетику маєвтикою, тобто наукою, що здатна тлумачити цінності в діалозі медицини, філософії й етики з метою інтеграції, де взаємини лікар-пацієнт можна оздоровити через вдосконалення внутрішнього світу лікаря. Саме він дав вагомий поштовх розвитку біоетики як академічної дисципліни.

Визначення біоетики

*Едмунд Даніель Пеллеґріно
(1920–2013)*

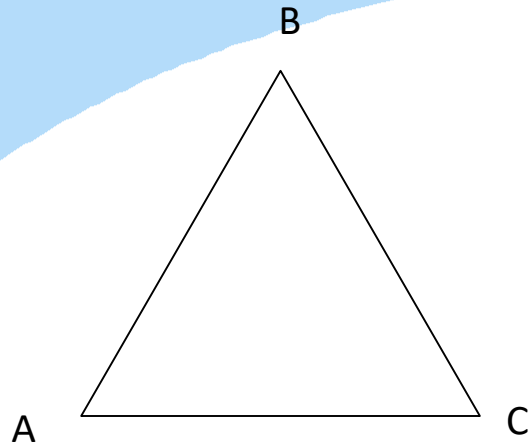
А на цій основі С. Спінзанті стверджував, що біоетика має запобігати кризовим явищам у взаєминах лікар-пацієнт через апеляцію до суспільної думки, відновлюючи при цьому засаду автономії пацієнта.

Е. Пеллеґріно й Д. Томазма звертають головну увагу на взаємини лікар-пацієнт, які необхідно розглядати у сенсі автономності пацієнта,

відображеної у внутрішньому світі лікаря, тому визначають біоетику як медичну етику, що оберігає традиції Гіппократа, відкидаючи медичний патерналізм.

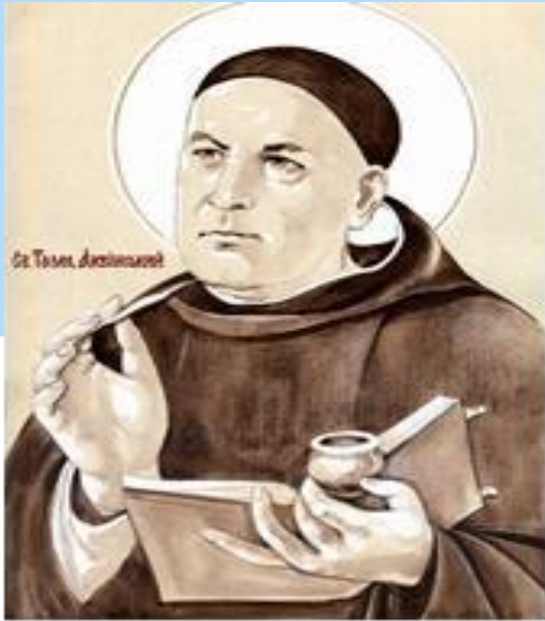
Дж. Берлінгер зазначає, що біоетика - це наука, яку лікар застосовує щодня у стосунку з хворими (біоетика на щодень).

«Трикутний» метод дослідження у біоетиці

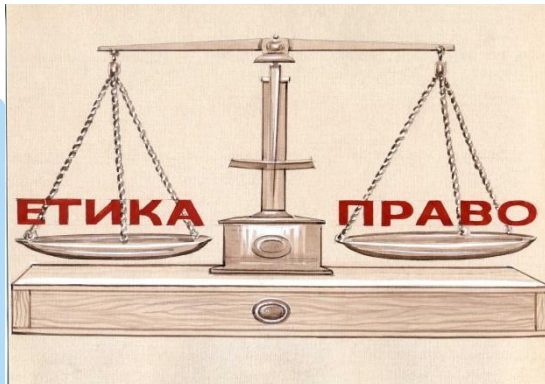

- * *A – викладення біомедичного факту;*
- * *B – поглиблення антропологічного значення біомедичного факту;*
- * *C – визначення засад і норм поведінки, співвіднесених з людською особою.*

Закон моральний і закон цивільний

Томас Аквінський
(1225–1274)

Дискусія між цивільним законом і мораллю

Ще св. Тома Аквінський наголошував на тому, що аж ніяк не вся сфера моралі може бути оповита правом.

Закон, втім, не може обґрунтовувати мораль, у ліпшому разі, він може визнати її вимоги. Тому не слід прагнути етичної держави, яка б вирішувала, що є добро і що – зло.

Однак фундаментальні цінності, необхідні для гарантування загального блага, мають бути захищені також законом.

Право має залежати від істини для досягнення загального блага, а не радше від акту нормативної волі того, хто при владі. Для розвитку суспільства і здорової демократії необхідне нове осмислення людських і моральних цінностей, екзистенціальних і природних, що впливають з самого життя людської істоти

та виражають і захищають гідність людської особи, – цінностей, які з огляду на це жоден індивід, жодна більшість

і жодна держава не можуть ані створити, ані змінити чи зруйнувати, але повинні лише визнавати, поважати і розвивати.

Види (течії) біоетики

У сфері біоетики є різні течії:

* **біоетика навколишнього середовища (екоцентрична),**
яка вбачає об'єкт свого дослідження не в людині,
а передусім в екосистемі, що має катастрофічне забарвлення,
яке загрожує людству, і тому привертає увагу до охорони довкілля,
оскільки здоров'я людини є частиною здоров'я усієї біосфери
(Р. Поттер);

* **біоцентрична біоетика,**
яка бачить людину центром своєї уваги, але розглядає її
онтологічно та аксологічно рівною
з усіма іншими живими істотами
(П. Сінчер);

* **антропоцентрична біоетика,**
яка ставить особистість людини центром етичного зацікавлення,
займається проблемами, що стосуються життя людини,
та опосередковано – проблемами навколишнього середовища,
і яка заснована на онтологічно обґрунтованому персоналізмі
(Е. Згречча).

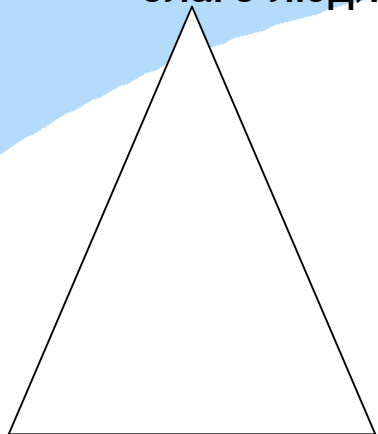
Епохи становлення медичної етики

С. Спінзанті описав три епохи (етапи) становлення медичної етики: доmodерну (класичну, гіппократівської традиції), модерну та постмодерну.

У *домодерну епоху* досконала медицина відповідала на запитання: “Яке лікування приводить до найкращого стану пацієнта?” (про це запитував себе лікар - послідовник гіппократівської традиції); ідеал такого медика був ідеалом патерналіста (він діяв і мусив діяти згідно з наукою та совістю); добрий пацієнт був слухняним пацієнтом; добрими взаєминами був терапевтичний альянс. (для С. Спінзанті мова йшла про взаємини “батько”-“дитина”, у яких була вищість “батька” над “дитиною”, тобто вони були нерівними, що спричиняло негативність взаємин. Їх неможливо прирівняти до справжнього терапевтичного альянсу). Тут помітна термінологічна помилка С. Спінзанті.

Епохи становлення медичної етики

В (мета – об'єктивне цілісне благо людини)

А (лікар)

С (пацієнт)

Трикутник етичної відповідальності

Е. Згречча правильно розуміє терапевтичний альянс стосовно “добрих взаємин”.

Він графічно зображає такі взаємини трикутником етичної відповідальності.

У цій моделі взаємин немає вищості одного суб'єкта щодо іншого.

Лікар і пацієнт мають вести діалог, взаємодіяти, прямуючи вгору, до вершини, яку автор називає

об'єктивним цілісним благом.

Ім цього, взаємини лікар-пацієнт не обмежуються діалогічною структурою в горизонтальній основі трикутника, не вирішуються контрактом між обома, а існують і вдосконалюються цілковито у перспективі відкритості до трансцендентності.

Епохи становлення медичної етики

Ототожнювати терапевтичний альянс із взаєминами “батько”-“син”, як це чинить С. Спінзанті, некоректно, оскільки терапевтичний альянс передбачає більший паритет лікаря та пацієнта, паритет, що задається наявністю вершини (В), яка виходить за межі двох інших (А, С).

Останній елемент моделі С. Спінзанті:

добра медсестра повинна бути виконавцем вказівок лікаря.

Модерну епоху С. Спінзанті характеризує так:

добра медицина вже не та, яку пропонує лікар, а та, яка відповідає на запитання:

“Яке лікування поважає автономію вибору пацієнта?”

(єдиний визначальний елемент – автономія вибору пацієнта);

ідеал лікаря – це демократичний авторитет;

добрий пацієнт – інформований пацієнт

(тут вимога та отримання інформованої згоди

стають необхідною умовою – для задовільної роботи фахівця);

добрі взаємини – це взаємини партнерства фахівець-користувач;

добра медсестра – та, що полегшує спілкування

на юридичному рівні між лікарем та пацієнтом

на користь автономного пацієнта

(медсестра – гарант автономії пацієнта).

Епохи становлення медичної етики

Саме цю епоху, яка є епохою народження біоетики,

С. Спінзанті вважає епохою усвідомлення кризи

у взаєминах лікар-пацієнт,

які раніше будувалися лише на послуху.

Ця криза розв'язується

через виникнення засади автономії пацієнта.

Можна розділяти усвідомлення кризи таких взаємин лікар-пацієнт,

але не можна стверджувати, що біоетика виникла

через невідкладність засади автономії.

Адже схема, яку пропонує С. Спінзанті,

відображає дегенерацію самої біоетики

чи принаймні однієї з її частин,

бо криза взаємин лікар-пацієнт не зникає,

хоча вона мала би вирішуватись

із підвищенням духовності та фаховості медика

(натомість її намагаються вирішити,

приділяючи більшу увагу засаді автономії).

С. Спінзанті трактує біоетику

як продовження медичної етики,

але з помітним розривом

через невідкладність засади автономії пацієнта.

Епохи становлення медичної етики

Постмодерна епоха (пора етики організації) – це нинішня епоха. Зрозуміло, що аналіз С. Спінзанті в окремих аспектах справджується.

У наш час найголовнішим елементом охорони здоров'я є не лише автономія пацієнта, а також і ефективність медицини.

Особливість теперішнього історичного моменту – це спроба поєднати діяльність з ефективністю та етикою.

Придивімося тепер, як змінилися параметри:

добра медицина відповідає на запитання:

“Яка терапія оптимізує використання ресурсів і задовольняє пацієнта/клієнта?”;

ідеал лікаря – це моральне, наукове та організаційне лідерство;

добрий пацієнт – це задоволений пацієнт;

добрі взаємини – це взаємини між надавачем медичних послуг і клієнтом;

добра медсестра – це менеджер, відповідальний за якість наданого “сервісу”.

Зараз ми перебуваємо в такій історичній епосі, яку можна визначити як епоху “після біоетики”.

Виходячи з кризи стосунків між лікарем та пацієнтом, ми з'ясували, яких змін вони зазнали.

Лікар із “батька” перетворився спочатку на технічного фахівця і, нарешті, – у надавача послуг,

відповідального також за економічне покращення лікарняної структури.

Сфери біоетики

У працях зарубіжних учених біоетика поділяється на: загальну, спеціальну та клінічну, кожна з яких має свою конкретну галузь застосування.

- **Загальна біоетика.** Це частина біоетики, яка визначає її засади, основи, історію та епістемологію, окреслює ідентичність біоетики і, особливо, її філософську ідентичність. До неї належать лекції з філософії, епістемології, історії тощо.

- **Спеціальна біоетика.** Це практична біоетика, тобто пов'язана зі специфічним кодексом.

Вона вивчає проблеми генетики, пересадження органів тощо.
Застосовує засади загальної біоетики в окремих сферах.

- **Клінічна біоетика** (яку ще називають “біля ліжка хворого”). Вирішує моральні проблеми в конкретних клінічних ситуаціях, розглядає окремі випадки з клінічної та етичної точок зору

у пошуках правильного вирішення.

Відносно нова галузь науки – біоетика має свою історію і вже досить добре сформовані специфічні напрями, зумовлені її функціонуванням у суспільстві.

Засади біоетики в реалізації покликання лікаря

Лікар існує з Господньої установи і є знаком Його милосердя (Сирах 38, 1-3, 6-7).

Для лікаря важливими є не тільки професійні уміння, а й віра та взаємовідносини з Творцем, бо у Ньому він знаходить сили у служінні людям.

“Та й лікарям слід так само молитись до Господа, щоб Він полегшив страждання хворого та врятував життя”

(Сирах 38, 14).

Незрівнянним прикладом реалізації глибинного сенсу покликання лікаря є Христос, бо Він так полюбив світ, що прийшов віддати Своє життя як викуп за багатьох.

Лише керуючись любов'ю,

ми зможемо відчувати болі і страждання інших як свої.

І тільки тоді в особі хворого можемо побачити Господа, який сказав: “Що ви зробили одному з братів Моїх найменших, те ви Мені зробили” (Мт. 25, 40), а також “Будьте милосердні, як Отець ваш милосердний”

(Лк. 6, 36).

Вибір орієнтирів завжди є чи не найважливішим у житті кожного.

Засади біоетики в реалізації покликання лікаря

Покликання лікаря за усіх часів було у великій пошані серед людей. Сучасні соціологічні опитування, зокрема в Україні, свідчать, що довіра до лікарів похитнулася.

Торуючи щоденну професійну дорогу, важливо мати приклади для наслідування:

- (Гіппократ (460-360 до н.е.),
- Косма і Дем'ян (друга половина III ст. - початок IV ст.),
- Пантелеймон (284-305),
- Абу Алі аль-Хусейн ібн Абдалах ібн Сіна (980-1037),
- Мойсей Маймонід (1135-1204),
- Агапіт Печерський (друга половина XI-1095),
- святий Лука (Валентин Феліксович) Войно-Ясенецький (1877-1961),
- Дузеппе Москаті (1880-1927),
- с. Марта Вецца (1874-1904).

Епістемологія біоетики

Біоетика на відміну від інших наук,

які займаються поясненням феноменів

і для яких важливе збільшення набутих знань,

наголошує на моральних засадах цих знань;

її об'єктом є насамперед моральне судження,

тому вона кидає виклик науці й етиці,

спонукує їх замислитися

над своєю епістемологічною структурою,

пропонуючи певне етичне обмеження

наукового знання у напрямку наближення до істини.

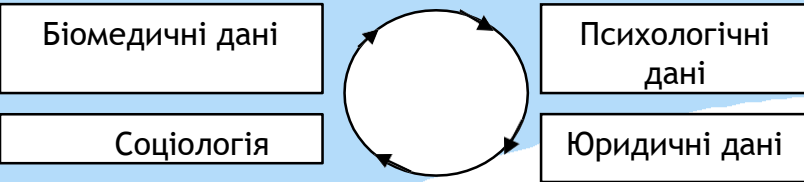
Це уможливлює взаємодію біоетики з іншими науками.

Біоетика є передусім системою моральних вимірів дій людини щодо іншої особистості, себе самої та суспільства.

Вона є міждисциплінарна, оскільки як система ґрунтується на засадах етики, біології, медицини, психології, екології, релігії, філософії, права, соціології та інших галузей знання.

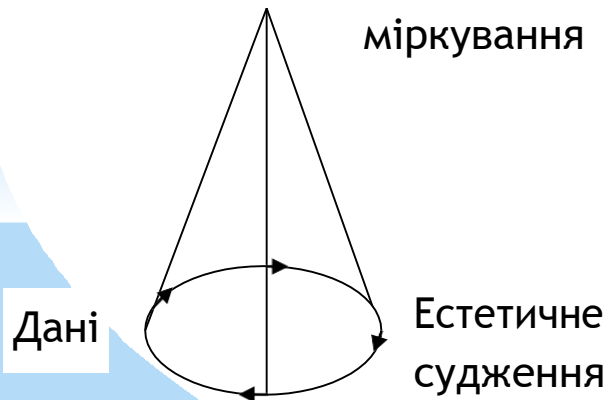
Водночас її мета і засоби потребують морально-правового обґрунтування.

Антропологічна структура біоетики є відкритою

Колова модель взаємозв'язку різних дисциплін з точки зору епістемологічного статусу біоетики

Антропологічно
-обґрунтоване
міркування

Епістемологічна структура біоетики

до
трансцендентності.

Філософські основи біоетики

Походження людського життя

Людина – у центрі уваги біосфери

Теоретичними засадами біоетики є *філософська антропологія, феноменологія* і особливо *філософія персоналізму*, яка наголошує на цінності людини як духовної істоти, особистості, яка є унікальним створінням та має власну гідність і цінність. Окрім цих філософських напрямів відображають сутність біоетики *вчення Томи Аквінського* й *неотомізм*, які вважають особистістю також людину, що нездатна реалізувати свої розумові здібності. Подібної думки дотримуються представники *релігійного екзистенціалізму* (Г. Марсель, К. Ясперс, М. Гайдеггер), стверджуючи, що тіло є феноменом “Я” людини, співзасадю і знаком індивідуальної відмінності. *Персоналізм* є визначальною теоретико-методологічною основою біоетики, що співзвучна з християнським вченням про людину, ґрунтується на відповідальності людини за всі живі істоти у світі і за весь світ загалом.

Етико-культурні моделі біоетики

Дослідники біоетичних проблем (Е. Згречча, Л. Меліна, С. Спінзанті) опрацювали такі *етико-культурні моделі біоетики*, як

- **ліберально-радикальна** - у цій моделі свобода як цінність поставлена на перше місце. З такої точки зору не існує об'єктивного добра: етичним є все те, що вчинене без примусу (тут виправдовується аборт, евтаназія тощо).

Свобода не може бути абсолютною. Не може бути так, що перемагає сильніший. Свобода має йти в парі з правдою і відповідальністю.

- **прагматично-утилітаристська** - у цій моделі пріоритет належить так званій суспільній користі: етичним є все те, що корисне для колективу, суспільства, спільноти. Ця модель поширена в теперішню постмодерну епоху медицини, в яку переважають поняття успішності господарства в галузі охорони здоров'я; економіка посідає чільне місце, і всі питання біоетики трактуються згідно з парадигмою корисності (тут виправдовується соціальна евтаназія, неонатальна евтаназія).

Однак етична оцінка має стосуватися людини як особистості з її правами, а не будь-яких інших інтересів. Інтереси людини мають ставитися вище за інтереси суспільства.

Етико-культурні моделі біоетики

- **Соціобіологічна** Для цієї моделі характерне зміщення етичних цінностей. Тут не існує етики, пов'язаної з поняттям людської особи (а це поняття є цінністю, що існує поза простором і часом). Етика розглядається звужено: як етнос – звичаї і як наслідок – схильна до змін.

Така модель ділиться на дві течії:

а) соціоісторичну; б) науково-технічну.

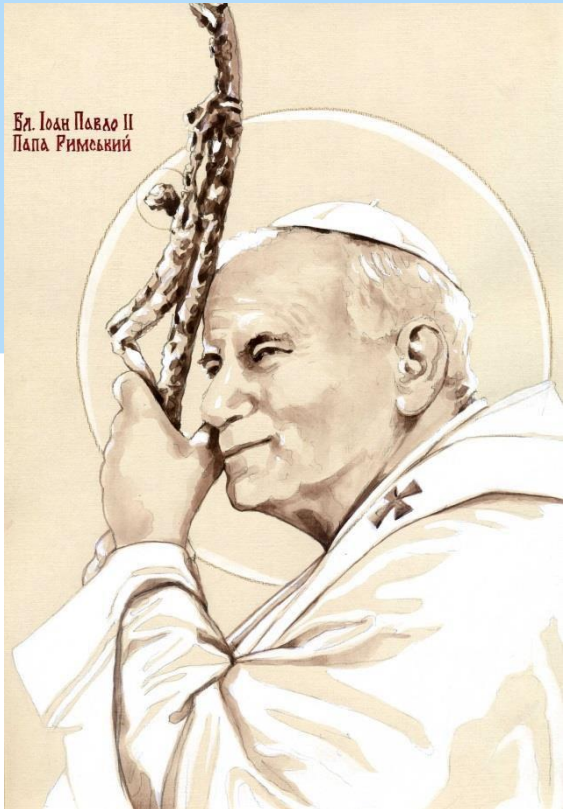
А) Соціоісторична - згідно з нею етика підлягає змінам у просторі і часі. Етичним є все те, що у визначеному історичному і соціальному контексті вважається таким.

Однак поведінка людини має ґрунтуватися на абсолютних, вічних, незмінних, універсальних моральних цінностях і нормах.

Б) Науково-технічна - згідно з нею етичним є все те, що є технічно можливим.

Однак наука і техніка мають слугувати особистості людини, а отже, повинні бути узгоджені з моралю.

Етико-культурні моделі біоетики

*Святий Папа Римський
Іван Павло II (1920–
2005)*

- **Персоналістична.** З усіх наявних у науці концепцій, які впливають із сучасної ситуації в світі, найбільш відповідною і перспективною є модель персоналістична, яка обґрунтувала той факт, що людська особа, наділена гідністю, починає існувати з моменту запліднення і відтоді заслуговує пошани, що наголошує на найвищій цінності людської особистості, яку розуміє як цілісне поєднання духа, душі і тіла та недоторканості людського життя з моменту запліднення до Богом призначеного відходу (природної смерті). Характеризується відкритістю до трансцендентності і є онтологічно обґрунтованою.

Це означає, що слід дивитись на етику через призму особистості людини і її фундаментальної цінності.

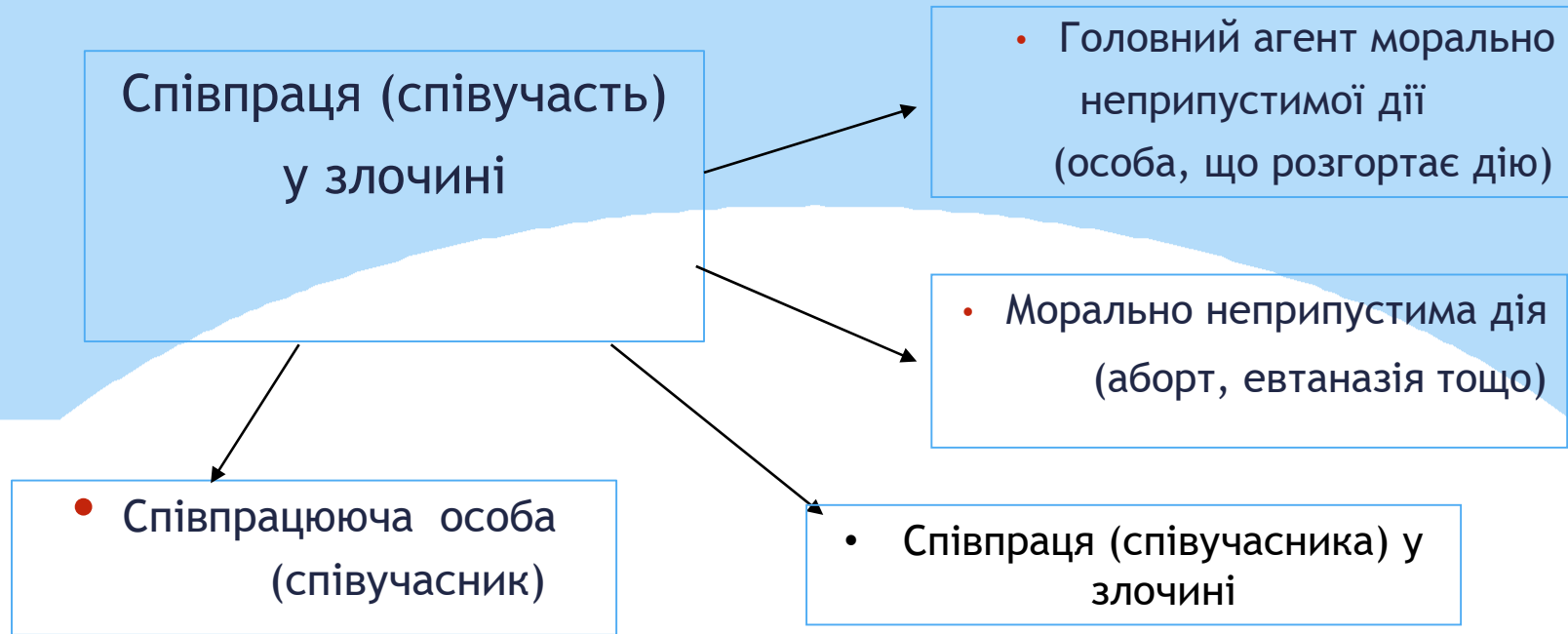
Згідно з персоналістичною моделлю центральним об'єктом біоетики завжди є людина, цінність якої є одночасно критерієм, мірою та оцінкою біоетичних проблем.

Засади персоналістичної біоетики

Е. Згречча, надаючи особистості людини найвищого значення, сформулював *найважливіші етичні засади*, які стали головними напрямками біоетики:

- засада охорони фізичного життя (яке є фундаментальною цінністю людини);
- Засада цілісності, або терапевтичну засада (частина організму жертвується задля добра цілої людини);
- засада свободи-відповідальності (свобода немає жодного сенсу без правди і відповідальності);
- засада соціальності-субсидіарності (допомагати більше там, де більша потреба).

Співпраця (співучасть) у злочині

Формальна співпраця – коли людина, що співпрацює у злочині, виконує суттєву частину неморальної дії і розділяє намір головного агента дії, що є морально неприпустимо.

Матеріальна співпраця – коли особа не розділяє наміру дії головного агента, але бере участь у злочині (є **прямою** - коли співучасник виступає у виконавчій єдності з головною діючою особою, що є морально неприпустимо; і **непрямою** - коли між діями головного агента злочину і діями співучасника існує певний розрив, який допускає різновидні варіанти поведінки головної діючої особи, а не тільки єдину і неunikнену можливість (може бути дозволеною у випадку, коли є пропорційно вагомий мотив між добром, якого бажаємо досягнути, і злом, якого неможливо уникнути).

У випадку, коли є сумнів щодо моральності вчинку, треба діяти на користь пацієнта.

Персоналістична етика лікарської чесноти Е. Пеллеґріно і Д. Томазма

Основи медичної етики як лікарської чесноти знаходимо в працях богословів С. Хауерваса і В. Мейя, а головними її представниками Е. Пеллеґріно й Д. Томазма. Ця етика належить до персоналістичної біоетики, ґрунтується на професійній чесноті лікаря, який діє згідно з метою і суттю медицини. Згідно з цією етикою більша увага звертається на моральність вчинків людини, а не тільки на теоретичне обґрунтування етичних і деонтологічних норм для розв'язання конкретних проблем в медицині. Лікар повинен бути *високоморальною людиною чеснот*, що завжди робить все для *добра пацієнта*. За допомогою цих двох понять лікар - високоморальна людина чеснот і добро пацієнта Е. Пеллеґріно й Д. Томазма роблять спробу вирішити конфлікт, що виникає в деяких ситуаціях, між принципом автономії людини і принципом чинити добро в теорії принципіалізму Т. Бошама і Дж. Чайлдреса, що дозволяє також зменшити вагу надмірного лікарського патерналізму, який часто утруднює справжні відносини між двома рівними особами - лікарем і пацієнтом.

Принципіалізм (північно-американська модель біоетики) Т. Бошама і Дж. Чайлдреса. Засади біоетики принципіалізму.

Том Л. Бошам
(нар. 1939)

Персоналізмові дещо суперечить сформульований у 80-х роках ХХ ст. у США **принципіалізм**, який будує свою біоетичну теорію на засадах пошани до автономії особи, не приносити шкоди пацієнтові, чинити тільки добро, справедливості щодо конкретної особи, і базується на моральному релятивізмі.

Автори цієї концепції наголошують на оцінюванні наслідків надання допомоги пацієнтові без апеляції до етичних засад.

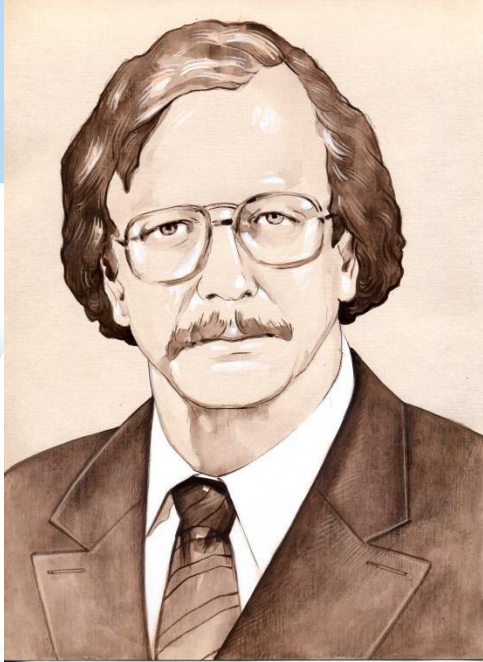
Принципи цієї моделі біоетики базуються на засадах, які сьогодні визнаються більшістю і, на жаль, не ототожнюються з природним правом.

Принципіалісти розрізняють загальну моральність (всі загальноприйняті у суспільстві моральні норми) та етичну теорію (спекулятивний аспект). Для полегшення етичних міркувань вони подають цей поділ, який, проте, є двозначним. Адже норми, прийняті в суспільстві, можуть заперечувати загальні норми природного права. Яскравим прикладом є легалізація в багатьох країнах абортів, який, з точки зору природного права чи Божого закону, є вбивством.

Джеймс Франклін
Чайлдрес
(нар. 1940)

Контрактуралізм Дж. Енгелгардта

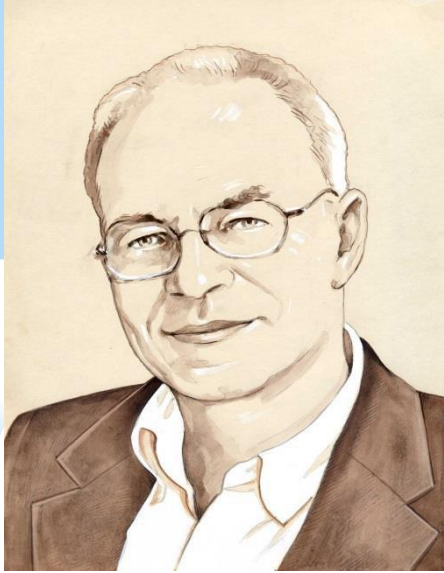

*Г. Трістрам Енгелгардт, Дж.
(нар. 1941)*

Згідно з баченнями Дж. Енгелгардта, як у суспільстві, так і в біоетичній ділянці панує плюралізм, тому важко знайти спільні знаменники. Щоб спокійно жити та в злагоді, не конфліктуючи між собою, потрібно відмовитися від частки своїх поглядів на користь загального добра. Моральні цінності людина може сповідувати тільки у приватній площині або у спільноті, що поділяє її погляди (католики, протестанти, мусульмани тощо). А в суспільному вимірі атмосфера повинна бути іншою. Держава, щоб запевнити спокій і порядок, має встановити для всіх певний “моральний мінімум”, який допоможе людям жити в мирі. У суспільному житті люди укладають між собою немовби неписаний договір дотримання мінімальних етичних засад, в той час, як у приватному житті їхній особистий погляд може не співпадати із суспільним. Наприклад, громадяни повинні пристосуватися до закону, прийнятого державою, щодо дозволеності абортів. Приватно людина може бути абсолютним противником абарту, але вона повинна зректися частки своїх поглядів на користь загального добра. Дж. Енгелгардт зауважує, що він, як християнин, вважає аборт злочином, але як громадянин своєї держави, вважає аборт моральним.

Критика цієї моделі є очевидною. Приватно вважати річ неморальною, а публічно визнавати протилежне — це роздвоєння сумління, яке виглядає парадоксально

Нова «мораль» П. Сінґера

Пітер Сінґер
(нар. 1946)

Згідно з баченням П. Сінґера, який належить до категорії утилітаристів і є піонером “нової моралі”, яка сьогодні майже всюди проповідується, поняття особи, дуже сильно відрізняється від традиційного поняття. На думку автора, теорія еволюції Ч. Дарвіна показала, що ідея вищості людини над іншими істотами більше не має сенсу. П. Сінґер зазначає, що згідно з вченням Ч. Дарвіна, людина є такою самою істотою як тварина і має спільне походження. Відмінність, яка існує між людиною і тваринами, стосується ступеня розвитку, а не роду. Саме з цієї причини потрібно переосмислити всю стару мораль і створити нову.

Як бачимо, цей автор робить революційні заяви і його теорію можна критикувати дуже серйозно, хоча вона й набрала популярності серед певних біоетичних кіл. Найбільш проблематичними аспектами цієї теорії є нестача здорової антропології та прийняття правдивості теорії еволюції як догми. Етика П. Сінґера – це, головним чином, пошук приємності й уникання терпіння. В його моделі немає трансцендентних цінностей, а гідність людини прирівнюється до гідності тварини.

Підсумовуючи сказане,
варто наголосити,
що згадані моделі біоетики
пропагують погляди, які за своєю суттю
є революційними
і докорінно відрізняються
від норм природного права,
не кажучи вже про Божий закон.

Дякую за увагу!

ЗВІТ РАДИ ЖЕНО НА ЗВЕСІТЯННІ КРАЄВЕДЦІВ АКАДЕМІКОЗНАВЦІВ 21.09.2020 Р. 11
ПРОТОКОЛ № 11